

horním úřadům podrobiti každou příslušnou žádost zevrubné úvaze a svědomitému posouzení. Judikatura správního dvora soudního v takových případech opětovně sprostila držitele hor od případné povinnosti k náhradě škody nebo navrácení odňaté vody (srv. Peyrer, str. 353 a n.).

III. Právo trestní.

Znečišťování studní a cisteren jest přestupkem proti bezpečnosti zdraví (§ 398 tr. z.) a tresce se vězením od 3 dnů do 1 měsíce. Dle tr. zák. voj. jest znečišťování studní přečinem, na nějž jest též trest stanoven (§ 667 tr. z. voj.). Nešetření předpisů vydaných za účelem zamezení tělesných poškození při kopání studní (nař. vlády dolnorak. ze dne 21. prosince 1837 č. 72395 a ze dne 11. června 1839 č. 31740, sb. z. prov. pro Dolní Rakousy), jakož i nepřikrytí otevřených studní nebo neopatření jich $2\frac{1}{2}$ střevice vysokým zábradlím (vyhl. č. sk. gub. ze dne 5. září 1817, č. 41425; nař. vl. dolnorak. ze dne 21. prosince 1837 č. 72395, sb. z. prov. pro Dolní Rakousy; nař. vl. dolnorak. ze dne 11. června 1839 č. 31740, sb. zák. prov. pro Dolní Rakousy) jsou kulposními delikty ve smyslu §§ 335 a 337 tr. z. proti bezpečnosti života a trestají se jako přestupek nebo přečin.

Osnova nového trestního zákona obsahuje nové ustanovení, že ten, kdo studni nebo vodní nádržku otráví anebo do ní přimísí látku, o nichž mu jest známo, že lidskému zdraví jsou škodlivy, dopouští se zločinu, který se tresce káznicí nebo vězením od 1 do 5 let, případně až do 20 let (§ 360 návrhu). Dále tresce se znečišťování studní vazbou nebo pokutou až do 300 zl. (§ 480 osn.). Konečně dopouští se přestupku proti tělesné bezpečnosti ten, kdo při stavbě studně nešetří potřebných opatření bezpečnostních (§ 463 osn.) aneb kdo opomine vytknouti vhodná anebo v místě obvyklá výstražná znamení.

Styk dopravní.

I. Již v nejstarších dobách jevila se potřeba, aby všechny časové a místní překážky další dopravě osob, zpráv a předmětů v cestu se stavící byly odstraněny a přemoženy a tak dopravní styk se usnadnil; k tomuto cíli spolupůsobily byť i nedokonale síly lidské (nosiči a veslaři), zvířecí (soumaři, karavanní obchod) i síly přírodní (plachta). Teprve znenáhly rozvoj válečné techniky způsobil i v oboru dopravnictví značný a důležitý pokrok; rychlost dopravy ve válečnictví nezbytná, doprava velkých mas a správná organizace podporovaly rozvoj veškerého styku dopravního. Dále vznikla na otevřených cestách vodních i pozemních určitá střediska, jež veškerou dopravu téměř ovládala a tak se stalo, že města jako Tyrus, Athény, Benátky a Janov dosáhla a po léta udržela panství nad nepoměrně rozsáhlým a značným územím. Nejstarší doprava zpráv spočívala v římském cursus publicus, doprava jízdami posly, kteráž byla na konci středověku Franceskem Szonkou napodobena (srv. čl. Poštovníctví). Pravidelnější organizace dopravy zboží vyvinula se ve 14. století ve větších městech Německa vlivem německých trhů. Nejméně dokonalá byla doprava osob.

Teprve vynalezením páry jako hnací síly nabyl styk dopravní neutušeného rozvoje. Tento vynález měl v zápětí, jak Adam Smith správně poznamenává, značné zlevnění dopravy, což mělo dále za následek, že tím byly podstatně zmenšeny náklad výrobní a cena tržní, a naproti tomu zvýšena způsobilost dopravní a tudíž i konkurenční osob i zboží. Dobře upravený styk dopravní jest též uznaným hospodářským činitelem ve zve-

lebení výroby a tvoření kapitálu, podporuje veškeren majetek i blahobyt národní. Četné parní cesty objevily se však teprve tenkrát vydatnými, když se dospělo ku přesvědčení, že pro zdravý styk dopravní jsou nezbytny dva hlavní momenty, totiž všeobecné rozšíření dopravních cest a rovnoměrné jich rozdělení.

Národohospodářský význam styku dopravního lze shrnouti následovně: Vyvinutý a dobře zorganizovaný styk dopravní jest základem provozování obchodu a výroby ve velkém, a jest velice vydatnou podporou státní správy ve příčině rozvoje měst a obcí, obchodu, úvěrnictví a peněžnictví. Bez dobrých dopravních prostředků jest válka téměř nemožna; ony podporují různé politické zájmy obchodní a výdělkové, působí k mezinárodnímu rozšíření obzoru ideálního a ke sblížení nejrůznějších vrstev lidí.

II. Prostředky dopravní.

Jak bylo již uvedeno, jest doprava druhu trojího a dle toho jsou též různé prostředky dopravní.

1. Dopravní prostředky pro dopravu zpráv: Srv. čl. Listy, Poštovníctví, Telegraf a Telefon;

2. pro dopravu zboží: Srv. čl. Dráhy, Dopravnictví, Dopravnictví železniční, Doprava zboží na dobírku, Plavba námořská, polabská, říční, Plavení dříví, Plavení vorů, Zasílatel;

3. pro dopravu osob: Srv. čl. Dráhy, Doprava osob po železnicích, Doprava vojska po železnicích, Poštovníctví.

III. Styk dopravní v právním obchodě.

Ob. obč. zák. obsahuje v tomto oboru toliko velice sporá ustanovení, jimiž v podstatě jest upraveno ručení živnostníků dopravu provozujících, tak zejména §§ 970 a 1316 o. o. z. upravují ručení plavců a povozníků za předměty jimi převzaté a § 1317 ručení veřejných ústavů dopravních (dráhy, pošta povozná a listovní). Zevrubnější ustanovení obsahuje zákonník obchodní, v němž téměř všechna odvětví dopravy a dopravních obchodů jsou důkladně upravena.

1. Obchody dopravní náležejí mezi obchody relativní. K obchodům dopravním náležejí: spediční obchody (viz čl. Zasílatel), obchody povoznické (srv. čl. Dopravnictví, Doprava zboží po železnicích) jakož i obchody ústavů k dopravě osob určených (čl. 272 č. 3 obch. z.). Poněvadž zákon mluví »o ústavech k dopravě osob určených«, náleží patrně k obchodům toliko doprava osob ve větších rozměrech provozovaná, která má tudíž základ spíše kupecký (Norimberské protokoly str. 1294). Náležejí sem tedy podniky železniční a paroplavební, doprava dostavníky s pravidelnými jízdami (společnosti omnibusové), dráhy koňské (tramvaye), elektrické a pod. Naproti tomu sem nelze počítati živnostníky, kteří toliko pro jednotlivé případy příležitost poskytují nebo-li tak zv. živnost místní provozují.

2. Jednou z nejdůležitějších otázek jest ručení za nebezpečí, jež zboží při dopravě eventuelně utrpí. Obch. zák. vytkl v tomto směru následující zásady:

a) Kupec má především právo sám ustanoviti způsob dopravy zboží.

b) Neustanovil-li kupec ničeho v tomto směru, jest prodavač povinen dopravu s péčí řádného kupce obstarati.

c) Nebezpečí, jež věc stáhne, prve než byla k dopravě odevzdána, nese prodavač, jakmile však bylo zboží k dopravě odevzdáno, kupec (čl.

345 odst. 1 obch. z.). K nebezpečí dopravy náleží též ručení za nesprávné ohlášení ceny; povinnost deklarační přísluší kupci (roz. ze dne 19. června 1884 č. 2618, časop. »Jur. Bl.« r. 1884 č. 35).

d) Prodavač nese však nebezpečí dopravy, resp. má způsobenou škodu nahraditi, jestliže

α) bez nutné příčiny se odchýlí ohledně způsobu dopravy od zvláštního nařízení kupcova, nebo

β) má-li dle úmluvy zboží dodati v místě, kam se dopravuje, takže toto místo jest pro něho místem splnění.

Avšak i v případech, kde prodavače stíhá nebezpečí dopravy, nenese je tento vždy až do odevzdání věci, poněvadž se mohou též vyskytnouti případy, že nebezpečí zboží již před jeho odevzdáním po dojití na místo určení na kupce přechází (Norimb. prot. str. 1389).

3. Útraty dopravy: Bylo-li vymíněno zaslání franko, nese náklad na dopravu prodavač sám; z toho však nenásleduje, že by prodavače stíhalo též nebezpečí zboží při dopravě. Nebylo-li ohledně útrat dopravy nic umluveno, nese je dle jasného předpisu čl. 345 obch. zák. kupec.

K útratám dopravy náleží též cla, jež, nebylo-li nic jiného umluveno, rovněž nese kupec (roz. ze dne 2. srpna 1887 č. 8001, časop. »Jur. Bl.« r. 1887 č. 38).

Styk soudů se stranami.

I. V úředním styku se stranami mají všechny osoby u soudu zřízené nebo ustanovené vždy míti na zřeteli, že každý má právo žádati, aby u úřadu slušným, klidným a zdvořilým způsobem se s ním jednalo a že vážnosti a úctě před soudem a soudními orgány nic tak neškodí, jako nepřiměřené chování se jejich k osobám právní pomoci hledajícím. Úředníci soudní mají zásady této šetřiti zejména i tenkrát, když jsou nuceni strany napomínati. Kde jest zapotřebí přísnosti, nemá soud zabíhati v příkrost, nýbrž má vhodným způsobem použití donucovacích a trestních prostředků dle zákona mu příslušejících. Patrný zájem stran má soud, pokud se tím neruší zájmy strany druhé, vždy podporovati. Zejména nikdy nesmí se u stran vyvolávati domněnka, jakoby řádné dovolání se soudu se pokládalo za nepříjemné jeho obtěžování. Svědkům a znalcům má býti splnění jich povinností pokud možná usnadněno. Soudní úředníci mají se zdržeti každého předčasného projevu o výsledku věci. V ústním i písemném styku má býti užíváno vzhledem ke stranám označení »pan«, »paní«, »slečna« všude tam, kde dle místního zvyku to jest obvyklé. Kdo v ústním řízení před soudem jest vyslýchán nebo k soudu mluví, má mluvití stoje; jinak má býti každému dovoleno u soudu seděti. Vzhledem k osobní povaze mluvícího, nemoci nebo slabosti jeho, jakož i vzhledem k dlouhému trvání výslechu může býti i při ústním jednání před soudem (předsedou senátu) dovoleno si sednouti (§§ 82 a 83 nového jedn. řádu pro soudy). Úřední styk soudu se stranami má býti z pravidla ústní.

II. Zprávy a vysvětlení, jichž potřeba se objeví mimo ústní jednání nebo stání, buďtež opatřeny buď krátkým písemným vyzváním neb ústním výslechem stran. Týmž způsobem mají býti vyřízeny též všechny případy během jednání se vyskytnuvší, pro které formální ústní jednání není předepsáno a bezprostřední styk se stranou nebo jejím zástupcem dle povahy věci jest nejlepším prostředkem, aby sporné otázky a skutkové poměry jednoduše a rychle byly vysvětleny a spořádány. Vý-